

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเรื่อง “สื่อสังคม (Social Media) กับการเปลี่ยนแปลงกระบวนการสื่อข่าว” ผู้วิจัยต้องศึกษากระบวนการข่าวทุกขั้นตอนโดยใช้แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการสื่อข่าว โดยมีแนวคิดที่เกี่ยวข้องคือ การรวบรวมข้อมูลข่าวสาร (News Gathering) แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการทำสื่อข่าวในสื่อดั้งเดิมและสื่อใหม่ (Types and Method of News Reporting) แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่และการทำงานของกองบรรณาธิการข่าว (Editorial Role and Newsroom workflow) แนวคิดเกี่ยวกับการเผยแพร่ข่าว (Distribution) ในกระบวนการสื่อข่าวทั้ง 3 ขั้นตอนสิ่งที่สำคัญคือเรื่องของการตัดสินใจ (Decision-making) ต่อการคัดเลือกข่าวสารตามหน้าที่นายทวารข่าวสาร (Gate Keeper) และการจัดวาระข่าวสารทั้งของผู้สื่อข่าวและกองบรรณาธิการ (Agenda Setting) เนื่องจากสื่อสังคม หรือ สื่อสังคมเป็นส่วนหนึ่งของสื่อออนไลน์ซึ่งเป็นสื่อใหม่ที่เติบโตและมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงความคิดและวิธีการในการทำงานของผู้สื่อข่าวและกองบรรณาธิการซึ่งนักวิชาการศึกษากันอย่างกว้างขวางและมีผลต่อการต้องปรับตัวเปลี่ยนแปลงรูปแบบ (Model) ของกระบวนการสื่อข่าวในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งแตกต่างกันไป ดังนั้น ผู้วิจัยจึงนำแนวคิด วารสารศาสตร์ออนไลน์ (Online Journalism) มาประกอบการศึกษาเพื่อให้เข้าใจธรรมชาติของสื่อออนไลน์ ซึ่งจะสะท้อนบทบาทอุตสาหกรรมข่าวที่กำลังเปลี่ยนแปลง นอกจากนั้นยังต้องศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับ สื่อสังคมกับงานด้านวารสารศาสตร์ (Social Media and Journalism) และเจาะรายละเอียดแนวคิดเกี่ยวกับเครื่องมือสื่อสังคม 3 แพลตฟอร์มได้แก่ ทวิตเตอร์ เฟซบุ๊ก และบล็อกต่องานด้านวารสารศาสตร์ นอกจากนั้นสิ่งที่ผู้วิจัยให้ความสำคัญในการศึกษาคือลักษณะของการสื่อสารสองทางที่เกิดขึ้นจากธรรมชาติของสื่อออนไลน์ และการเชื่อมโยงเครือข่ายของกลุ่มคนโดยสื่อสังคม ซึ่งทำให้เกิดรูปแบบของวารสารศาสตร์รูปแบบใหม่ๆ เกิดขึ้น รวมถึงสนับสนุนการมีส่วนร่วมระหว่างสื่อและผู้รับสารจึงนำแนวคิดเรื่องวารสารศาสตร์แบบมีส่วนร่วม (Participatory Journalism) มาศึกษาเพื่ออธิบายปรากฏการณ์การเชื่อมโยงความเปลี่ยนแปลงที่มีผลต่อการทำงานในกระบวนการสื่อข่าวของผู้สื่อข่าวและกองบรรณาธิการ

นอกจากนี้เพื่อหาคำอธิบายเกี่ยวกับสื่อสังคมและงานวารสารศาสตร์ในประเทศไทย ผู้วิจัยศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่มีผู้ศึกษาแล้วเพื่อให้จุดเชื่อมโยงและช่องว่างของข้อมูลการวิจัย

เพื่อให้การศึกษาในงานวิจัยนี้มีความครอบคลุมที่จะสามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของรูปแบบ (Model) กระบวนการสื่อข่าวในประเทศไทยได้ ซึ่งจะเป็นการตอบคำถามนำวิจัยที่ต้องการศึกษา

2.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบกระบวนการสื่อข่าว (Model of News Reporting)

ก. แนวคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงรูปแบบ (Model) กระบวนการสื่อข่าว

ข. แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการรวบรวมข้อมูลข่าวสารและการรายงานข่าว (News Gathering & News Reporting Method)

ค. แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทและความสัมพันธ์ที่เปลี่ยนไประหว่างผู้สื่อข่าว บรรณาธิการ และผู้บริโภคข่าวในการสื่อสารยุคดิจิทัล

ง. แนวคิดเกี่ยวกับวารสารศาสตร์แบบมีส่วนร่วม (Participatory Journalism)

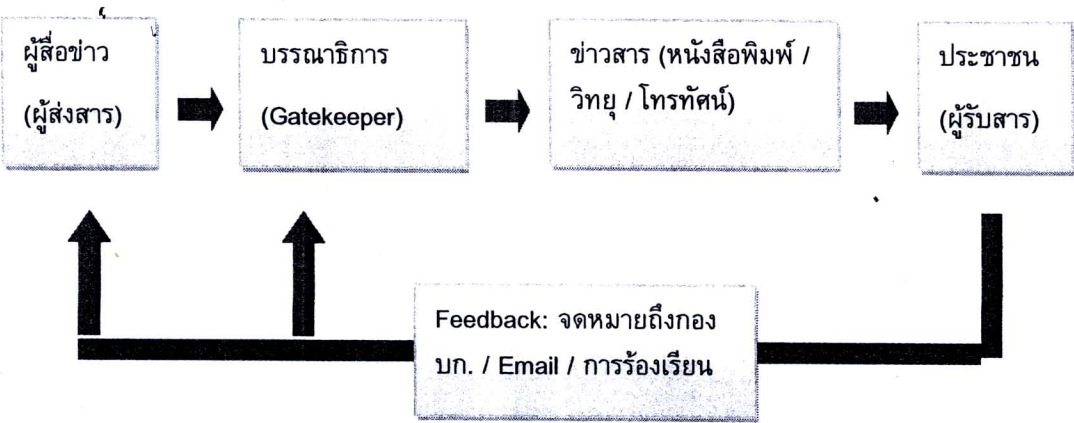
จ. แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทนายทวารข่าวสาร (Gate Keeper) และการกำหนดวาระข่าวสาร (Agenda Setting) และการตัดสินใจต่อการรายงานข่าว (Journalists' Decision-Making)

2.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับสื่อสังคมและงานด้านวารสารศาสตร์ (Social Media and Journalism)

2.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบกระบวนการสื่อข่าว (Model of News Reporting)

จากการเข้ามามีบทบาทของสื่ออินเทอร์เน็ตทำให้มีการวิพากษ์กันอย่างกว้างขวางภายในกลุ่มนักวิชาการและวิชาชีพด้านสื่อสารมวลชนต่อบทบาทอิทธิพลของสื่ออินเทอร์เน็ตต่อการเปลี่ยนแปลงในกระบวนการข่าวไม่ว่าจะเป็นกรองข่าวสาร การค้นคว้าและได้มาซึ่งข้อมูล ตลอดจนช่องทางการเผยแพร่และเนื้อหาที่ปรับเปลี่ยนไป ซึ่งการจะเข้าใจบทบาทของสื่อสังคมซึ่งเป็น

ส่วนหนึ่งของสื่ออินเทอร์เน็ตนั้น ต้องศึกษาพื้นฐานของลักษณะการทำข่าวแบบดั้งเดิมหรือที่เรียกว่า Traditional Journalism ก่อน หากพิจารณาจากโมเดลการไหลของข่าวสารในองค์กรข่าวและกระบวนการทำข่าวตลอดจนการเผยแพร่ข่าวสารแบบเดิมของสื่อหนังสือพิมพ์ วิทยุ และโทรทัศน์ โดยไม่มีสื่ออินเทอร์เน็ตเข้ามาเกี่ยวข้องจะพบว่าเป็นการสื่อสารทางเดียวจากองค์กรข่าวไปสู่ผู้รับสารเป็นหลัก โดยบทบาทหน้าที่สำคัญของผู้สื่อข่าวและกองบรรณาธิการในองค์กรข่าวคือ การคัดเลือกข่าวสารและการนำเสนอเรื่องที่ผ่านมาการกรองโดยพิจารณาจากความจำเป็นต่อการรับรู้ของผู้รับสารและสังคมแล้วส่งตรงผ่านสื่อไปยังผู้รับสาร การมีส่วนร่วมจากผู้รับสารคือในฐานะเป็นแหล่งข่าวเมื่อผู้สื่อข่าวต้องการข้อเท็จจริงและความเห็นประกอบข่าวนั้น การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานข่าวกับผู้รับสารเป็นในลักษณะผ่านจดหมายถึงกองบรรณาธิการหลังจากที่ข่าวมีการเผยแพร่ไปแล้ว (Nip,2006)

แผนภาพที่ 1 แสดงกระบวนการสื่อข่าวแบบดั้งเดิม

จากโมเดลการสื่อข่าวแบบดั้งเดิม (Traditional Journalism) ข้างต้นจะเป็นว่า การไหลของข่าวสาร และกระบวนการทำข่าวนั้น เริ่มต้นจากผู้สื่อข่าวทำหน้าที่รวบรวมข้อมูลข้อเท็จจริงเกี่ยวกับประเด็นข่าว เขียนเป็นข่าว หรือรายงานข่าวเรื่องนั้นส่งต่อเข้าสู่กองบรรณาธิการให้ทำหน้าที่เป็นผู้กรองข่าวสาร คัดเลือกข่าวที่จะส่งต่อไปยังผู้รับสาร โดยมีปัจจัยในการคัดเลือกข่าวขึ้นอยู่กับนโยบายขององค์กร การกำหนดวาระข่าวสาร (Agenda Setting) ซึ่งในงานข่าวแบบดั้งเดิมนั้น บทบาทนายทวารข่าวสารหรือ Gatekeeper มีความสำคัญมากในการคัดเลือกข่าวที่คิดว่าสังคมจำเป็นต้องรู้แล้วนำเสนอโดยเป็นผู้กำหนดทั้งประเด็นที่จะนำเสนอ เวลา ความถี่ และปริมาณข่าวที่จะนำเสนอด้วย

เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตทำให้เกิดลักษณะของการทำข่าวในรูปแบบออนไลน์ซึ่งเรียกว่า Online Journalism การทำงานของผู้สื่อข่าวออนไลน์ หรือผู้สื่อข่าวที่ต้องบูรณาการเทคโนโลยีสื่อออนไลน์เข้ากับกระบวนการทำข่าว มีลักษณะการทำงานเฉพาะที่เพิ่มขึ้นจากสื่อดั้งเดิม Deuze (2003) อธิบายว่าผู้สื่อข่าวที่ใช้สื่อออนไลน์ต้องเลือกตัดสินใจการใช้สื่อที่แตกต่างให้เหมาะสมกับเนื้อหาที่จะนำเสนอ (multimediality) ต้องคำนึงถึงช่องทางเครื่องมือที่จะทำให้มีการโต้ตอบกับผู้รับสารและมีเครื่องมือให้ผู้รับสารสามารถเลือกรับข่าวสารในรูปแบบที่ต้องการได้ (interactivity) และต้องคำนึงถึงการเชื่อมโยงข้อมูลข่าวไปสู่ประเด็นหรือฐานข้อมูลอื่นๆ ผ่าน Hyperlink (hypertextuality)

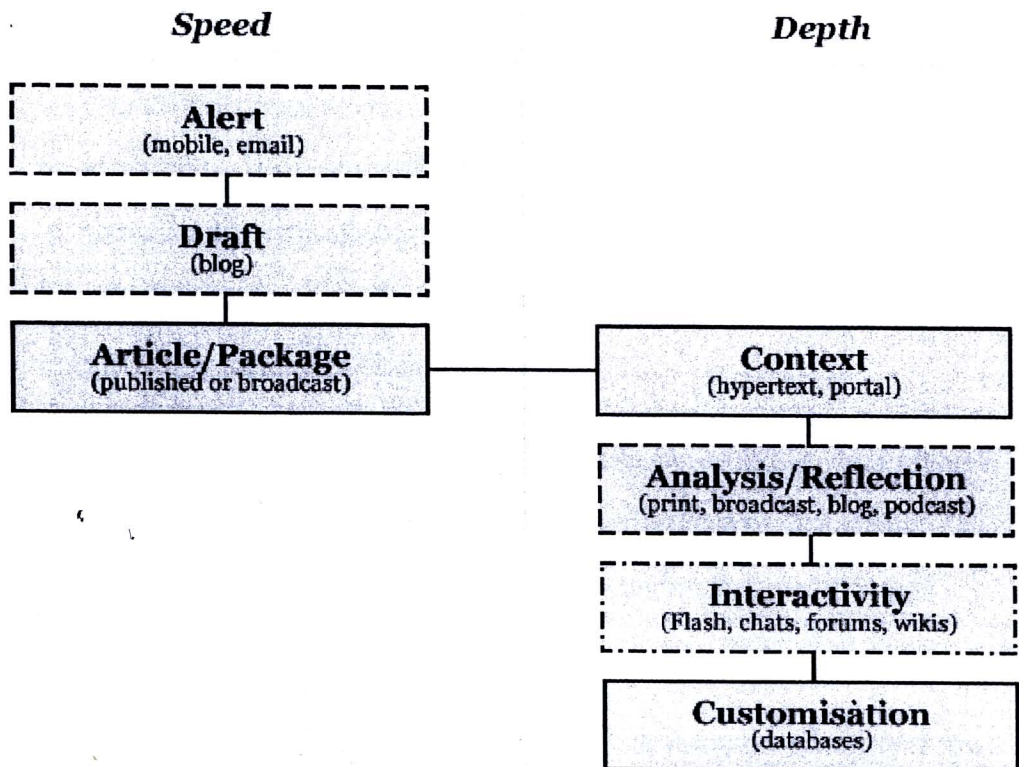
ก. แนวคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงรูปแบบ (Model) กระบวนการสื่อข่าว

นักวิชาการหลายคนพยายามอธิบายและเสนอรูปแบบวิธีการของการทำข่าว การไหลของข่าว การทำข่าวของกองบรรณาธิการข่าวที่เปลี่ยนแปลงไปโดยเป็นผลมาจากการนำสื่อออนไลน์เข้ามาหลอมรวม (Convergence) กับสื่อดั้งเดิม ซึ่งเป็นแนวทางหลักในการปรับตัวขององค์กรข่าวในยุคการสื่อสารดิจิทัล หลักที่นักวิชาการ (Deuze 2001; Harper 1998; Pavlik 1999) เสนอแนวคิดที่ตรงกันคือการปฏิวัติของงานด้านวารสารศาสตร์ (revolution in journalism) เป็นผลมาจากเทคโนโลยีสื่อออนไลน์ที่มีลักษณะเฉพาะของการเชื่อมต่อข้อมูล (hypertext) การมีปฏิสัมพันธ์ (interactivity) การผลิตสื่อมัลติมีเดีย (Multimedia) การสื่อสารสองทาง (Two-way communication) การมีส่วนร่วมและทำงานร่วมกันระหว่างผู้สื่อข่าว บรรณาธิการ และผู้รับสาร (Participation and Collaboration) โดยประเด็นสำคัญคือในกระบวนการสื่อข่าวตั้งแต่ต้นจนจบกระบวนการจะเป็นรูปแบบการทำข่าวแบบการร่วมมือกันแบบหุ้นส่วน (Partnership) ในการทำข่าว และการสร้างความสัมพันธ์เป็นเครือข่ายที่เชื่อมโยงส่วนต่างๆ ของสังคมให้ทำงานร่วมกันกับองค์กรสื่อ (Skoler, 2009)

Paul Bradshaw (2007) บอกว่า กระบวนการทำข่าวแบบใหม่นี้ต้องให้ความสำคัญใน 2 มิติคือ มิติเร็ว และ มิติความลึก ซึ่งเป็นศักยภาพ 2 ส่วนของสื่อออนไลน์ที่ควรถูกนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ โดยเสนอการทำงานของกองบรรณาธิการให้มีการใช้สื่อดั้งเดิมร่วมกับสื่อออนไลน์เพื่อทำให้สามารถรายงานข่าวได้ทั้งในมิติลึก (Depth) และ มิติของความเร็ว (Speed) โดยแบ่งออกเป็น 6 ขั้นตอนโดยสรุปดังนี้

A model for the 21st century newsroom

onlinejournalismblog.wordpress.com

แผนภาพที่ 2 รูปแบบการทำงานของกองบรรณาธิการข่าวศตวรรษที่ 21¹

1. Alert (การเตือนให้ทราบ) เป็นการรายงานเหตุการณ์ว่าเกิดอะไรขึ้นทันทีที่มีข้อมูลข่าวเข้ามา โดยรายงานผ่านเทคโนโลยีมือถือและอินเทอร์เน็ต เช่น SMS ข้อความข่าวสั้นผ่าน Twitter และ Facebook เพื่อเตือนให้ผู้รับสารรู้ว่าเกิดเหตุการณ์ใดขึ้นและดึงความสนใจให้ติดตามข่าวสารนั้นต่อ ขั้นตอนนี้ช่วงชิงกันเรื่องความเร็วเพื่อประกาศว่าใครเป็นเจ้าของข่าวนั้นก่อนกันด้วยระหว่างองค์กรข่าวต่างๆ
2. Draft (ข่าวร่าง) คือการรายงานข่าวแบบคร่าวๆ โดยให้รายละเอียดเท่าที่รวบรวมได้ อัปเดตเพิ่มเติมเป็นระยะ ซึ่งรายละเอียดเหล่านี้จะยังไม่ละเอียดพอที่จะนำเสนอออกสื่อหลัก ซึ่งการทำงานในขั้นตอนนี้จะทำแบบ Real-time หรือ ณ เวลาที่มีข้อมูลใหม่

¹ Paul Bradshaw. "A model for the 21st century newsroom: pt1 – the news diamond" Source: <http://onlinejournalismblog.com/2007/09/17/a-model-for-the-21st-century-newsroom-pt1-the-news-diamond/>

เข้ามา เพื่อให้ผู้รับสารติดตามได้ต่อเนื่อง และเก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มจากการตอบโต้
ของผู้รับสาร สามารถใช้เครื่องมือ Blog ทำงานในขั้นตอนนี้ได้

3. Article / Package (รายงานข่าว) ระหว่างการทำหน้าที่ในมิติเร็ว และ ลึกของสื่อออนไลน์ต่อการรายงานข่าว การเผยแพร่ข่าวผ่านสื่อดั้งเดิมอย่างหนังสือพิมพ์ วิทยุ และโทรทัศน์ ในกระบวนการนี้ การบรรณาธิการข่าว หรือการตัดสินใจของกองบรรณาธิการในการคัดเลือกข่าวและข้อมูลที่จะนำเสนอ ผลิตเป็น“รายงานข่าว หรือสื่อบัปข่าว” (Package) โดยมีคุณค่าของการผลิตที่มากขึ้นและมีความสมบูรณ์ของเนื้อหาตามประเด็นที่ต้องการนำเสนอ
4. Context (เพิ่มเติมข้อมูล) เป็นการให้ข้อมูลเพิ่มเติม ข้อมูลสนับสนุน ข้อมูลต่อยอดที่เกี่ยวข้องกับข่าวนั้น โดยอาศัยธรรมชาติของสื่อออนไลน์ในการเชื่อมโยงข้อมูลต่างๆ เข้ามาด้วยกันด้วย Hyperlink ซึ่งทำให้การค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับข่าวหนึ่งกว้างและครอบคลุมหลายประเด็นมากขึ้น
5. Analysis / Reflection ขั้นตอนการวิเคราะห์และสะท้อนมุมมองเกี่ยวกับข่าว เป็นการรวบรวมปฏิกิริยาตอบรับ ความเห็นแบบทันทีทั้งที่จากแหล่งต่างๆ ในชุมชนบล็อกโดยทั่วไป หรือจาก Blog หรือ forum ของนักข่าว / สำนักข่าวเอง โดยรวบรวมจากทั้งผู้ที่ได้รับข้อมูลและผู้ที่ได้รับผลกระทบ นำไปสู่การอภิปรายมุมมองที่แตกต่าง
6. Interactivity การมีปฏิสัมพันธ์ ซึ่งเป็นการสื่อสารแบบสองทาง ครอบคลุมเรื่องการแลกเปลี่ยนความเห็น การแบ่งปันข้อมูล การสร้างช่องทางความร่วมมือในการร่วมกันรายงานข่าวหรือหาข้อมูลข่าวระหว่างผู้สื่อข่าวและผู้รับสาร
7. Customisation การสร้างเครื่องมือให้ผู้รับสารเลือกรับข้อมูลได้ตามต้องการ ทั้งรูปแบบของเนื้อหา วิธีการรับสาร และเวลาในการรับสาร การเชื่อมโยงข้อมูลที่เกี่ยวข้อง แนะนำเนื้อหาเพื่อให้ค้นคว้าต่อ เป็นต้น

Pavlik (1999) บอกว่า เครื่องมือของ new media และสื่ออินเทอร์เน็ตสร้างความเปลี่ยนแปลงในวงการสื่อสารมวลชนดังนี้

1. ในการเก็บรวบรวมข้อมูลข่าวสารจะทำได้หลากหลายวิธีมากขึ้น ทำให้การรายงานข่าวที่สำคัญมีเนื้อหาที่ดีขึ้น ถูกต้องมากขึ้น รอบด้านและมาจากหลายมุมมองมากขึ้น รวมถึงสามารถตรวจสอบเหตุการณ์นั้น หรือระบุสิ่งที่เกิดขึ้นได้เร็ว
2. ในแง่ของเนื้อหาข่าว (content) สื่อใหม่ทำให้เนื้อหาข่าวมีอยู่ทั่วไป การเลือกรับสารการมีปฏิสัมพันธ์ และมัลติมีเดียเป็นเรื่องสำคัญในการผลิตเนื้อหาข่าว ส่งผลให้ข่าวที่นำเสนอมีความหลากหลาย มีมุมมอง ความลึก และเข้าใจได้ง่ายมากขึ้น แต่สิ่งที่ต้องระวังในการใช้สื่อออนไลน์คือ การตรวจสอบข้อเท็จจริงและปัญหาในเรื่องความเร็วที่อาจทำให้เกิดข้อผิดพลาดในการรายงานข่าว
3. การเปลี่ยนแปลงการทำงานของห้องข่าวหรือกองบรรณาธิการ online news ที่มาจากองค์กรข่าวที่เริ่มต้นจากการทำข่าวออนไลน์เลยจะมีความยืดหยุ่นในการปรับองค์กรมากกว่าการที่สื่อดั้งเดิมปรับองค์กรรับสื่อใหม่ ยกตัวอย่าง TheStreet.com ซึ่งเป็นเว็บไซต์ข่าวออนไลน์ที่รายงานเกี่ยวกับเศรษฐกิจ การเงิน การลงทุน และหุ้นจาก Wall Street มีรูปแบบของกองบรรณาธิการข่าวที่ทำงานคล่องตัว มีระดับขั้นตอนของการทำงานน้อยกว่าสื่อดั้งเดิม มีการรวมข้อมูลการทำงานไว้ที่ศูนย์กลาง แต่ก็มีการบูรณาการ (integrated) การทำงานมากกว่า มีการสื่อสารที่ดีระหว่างหน่วยงานภายในองค์กรและระหว่างผู้สื่อข่าว ส่งผลให้เว็บไซต์ TheStreet.com สามารถผลิตข่าวที่มีความสร้างสรรค์ มีประเด็นมุมมองใหม่ๆ ที่น่าสนใจ และมีการรายงานอย่างต่อเนื่อง และสามารถรายงานการเปลี่ยนแปลงของหุ้นนาที่ต่อนาทีได้อย่างแม่นยำหนักแน่น นอกจากนั้น การเปลี่ยนแปลงลักษณะการทำงานของห้องข่าวหรือกองบรรณาธิการอีกประการคือ จะมีนักข่าวที่เป็น freelance หรือ stringers มากขึ้น เพื่อทำงานในพื้นที่ที่ห่างไกลออกไป แล้วส่งข่าวเข้ามาให้โต๊ะข่าว การสามารถรายงานข่าวได้จากทุกที่ ทำให้ค่าใช้จ่ายของกองบรรณาธิการลดลง แต่นักข่าวมีความคล่องตัวในการทำงานมากขึ้น

จากการศึกษา A New Model for News (2008) โดยสำนักข่าว AP (Associated Press) เกี่ยวกับโครงสร้างการบริโภคข่าวของกลุ่มวัยรุ่นถึงวัยผู้ใหญ่ต่อการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของข่าวการบริโภคข่าวในยุคสื่อดิจิทัลได้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับรูปแบบ (Model) กระบวนการข่าวและบริโภคข่าว ดังนี้

**Headlines,
Breaking**

Updates

Facts

Consumers say
they are inun-
dated with these
aspects ...

THE 'FOLD' -----

**Depth,
Breadth**

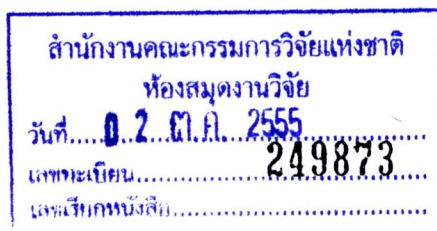
Back story

**Future stories/
Spin-offs**

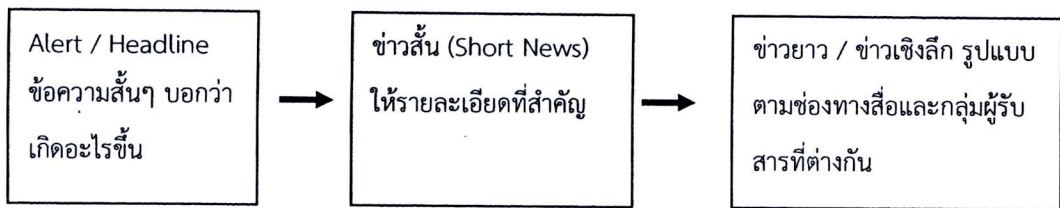
... while explain-
ing they can't find
these
aspects of a story.

แผนภาพที่ 3 รูปแบบ (Model) ของการทำข่าวศึกษาโดย The Associated Press & Context-Based Research Group.²

ช่องทางและแพลตฟอร์มที่ทำให้การสื่อสาร ส่งต่อข้อมูลทำได้อย่างรวดเร็วส่งผลต่อการสร้างรูปแบบ (Model) ของข่าวที่อยู่บนพื้นฐานของความเร็วในการเผยแพร่เพื่อตอบสนองความต้องการบริโภคข่าวอย่าง ส่งผลให้เนื้อหาข่าวส่วนใหญ่ที่ส่งออกมาเป็นเรื่องของข้อเท็จจริงและการอัปเดตข่าวสาร (Headlines, Breaking) เป็นสิ่งที่ผู้บริโภคข่าวได้รับจำนวนมากอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาถึงส่วนของความลึกของเนื้อหา เช่น ข้อมูลเบื้องหลังข่าว หรือการต่อยอดประเด็น พัฒนาเรื่องของข่าวมุมมองอื่นๆ ผู้บริโภคข่าวสารบอกว่าได้รับเนื้อหาลักษณะนี้น้อยกว่า สะท้อนให้เห็นว่าความเร็วของเทคโนโลยีทำให้การทำข่าวยังต้องแข่งขันในเรื่องข่าวเร็ว แต่ผู้สื่อข่าวและองค์กรข่าวยังไม่สามารถตอบสนองความต้องการเรื่องของความลึกของเนื้อหาข่าวได้ ซึ่ง AP เสนอว่า การพัฒนากระบวนการทำข่าวในยุคดิจิทัลต้องให้ความสำคัญกับ 4 เรื่องคือ การให้ข้อเท็จจริง (Fact) การอัปเดตข้อมูลที่ทันต่อเหตุการณ์ทันสมัย (Update) เบื้องลึกเบื้องหลังข่าว และการต่อยอดประเด็นข่าว โดยส่งข้อมูลทั้ง 4 มิติผ่านช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย (multi-channels) ซึ่งจากการศึกษาดังกล่าวสำนักข่าว AP มีการปรับตัวขององค์กรในการเปลี่ยนแปลงการไหลของข่าวในกระบวนการสื่อสารดังนี้

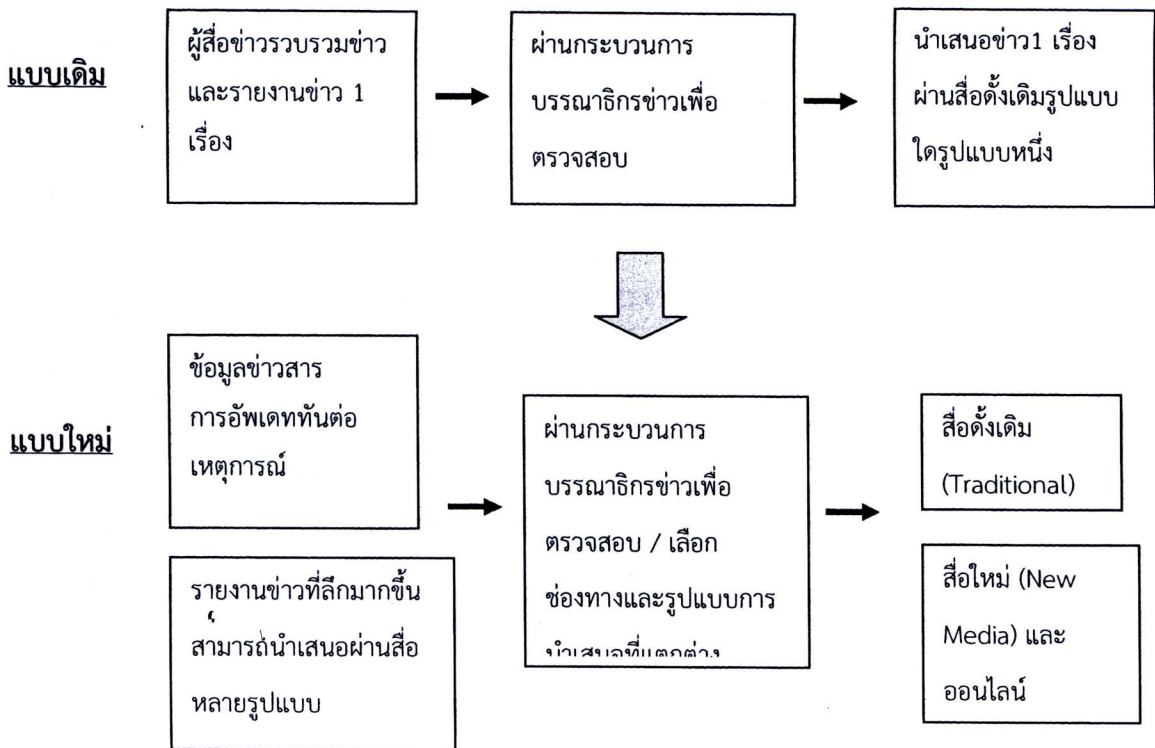

² The Associated Press & Context-Based Research Group (2009). A New Model for News: Studying the Deep Structure of Young-Adult News Consumption. Source: <http://www.ap.org/newmodel.pdf>

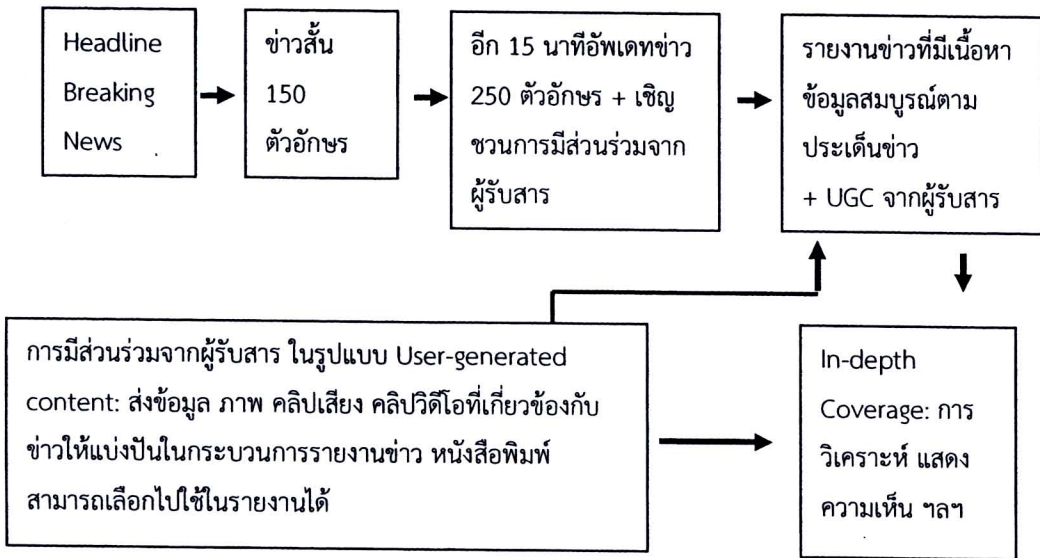
แผนภาพที่ 4 แสดงการไหลของข่าวตามขั้นตอนกระบวนการข่าวรูปแบบใหม่ของ AP

จากแผนภูมิข้างต้นคือสรุปกระบวนการทำข่าวรูปแบบใหม่ของสำนักข่าว AP คือเริ่มจากการบอกว่าเกิดเหตุการณ์อะไรขึ้น ในรูปของข้อความสั้นๆ หัวข้อข่าว จากนั้นตามมาด้วย ข่าวสั้นที่ให้ข้อมูล 5W1H ในส่วนที่สำคัญ และสุดท้ายคือการพัฒนาสู่รายงานแบบยาว ที่จะมีรูปแบบแตกต่างกันไปตามช่องทางของสื่อที่จะเผยแพร่ และให้ตรงกับกลุ่มผู้รับสาร ซึ่ง AP อธิบายว่า การรายงานข่าวในปัจจุบันเป็นเรื่องของการ “รายงานสิ่งที่กำลังเกิดขึ้น” ไม่ใช่รายงานว่าอะไรเกิดขึ้นไปแล้ว. จากแผนภูมินี้เองสรุปให้เห็นการเปลี่ยนแปลงกระบวนการสื่อสารข่าวของสำนักข่าว AP จากเดิมการรายงานข่าวโดยผู้สื่อข่าวเพียง 1 ข่าวผ่านกระบวนการบรรณาธิการข่าวและเผยแพร่สู่ผู้รับสาร 1 รายงาน เปลี่ยนเป็นผู้รับสารได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างต่อเนื่อง มีข่าวที่หลากหลายมากกว่าเพียง 1 เรื่อง 1 มุมมอง โดยเกิดจากการพัฒนาประเด็นและข้อมูลในระหว่างกระบวนการรายงานข่าวตามโมเดลข้างต้น

แผนภาพที่ 5: แสดงการเปลี่ยนแปลงกระบวนการสื่อข่าวของสำนักข่าว AP *

อีกแนวคิดของการปรับตัวในกระบวนการสื่อข่าวเป็นของหนังสือพิมพ์ Telegraph ของประเทศอังกฤษ โดยมีการพิจารณาถึงการสร้างการมีส่วนร่วมให้ผู้บริโภคข่าวมีส่วนร่วมในกระบวนการสื่อข่าวโดยมีการใช้ User-Generated Content (UGC) หรือเนื้อหาที่มาจากผู้รับสารให้ส่งเข้ามาประกอบการรายงานข่าว และสร้างความสัมพันธ์กับผู้อ่าน (Audience Engagement) ในกระบวนการสื่อข่าวด้วย โดยหนังสือพิมพ์ Telegraph ใช้วิธีการปรับตัวจากการเป็นเพียงสื่อสิ่งพิมพ์เข้าสู่การทำเว็บไซต์ข่าวควบคู่ จากการปรับตัวดังกล่าวทำให้กระบวนการสื่อข่าวเป็นวงจรข่าวที่ผลิตและเผยแพร่ ดังนี้

‘แผนภาพที่ 6 แสดงวงจรในกระบวนการสื่อข่าวของ Telegraph

ที่กล่าวมาข้างต้นเป็นตัวอย่างบางส่วนของ การปรับเปลี่ยนรูปแบบกระบวนการสื่อข่าว และวงจรข่าว (News Cycle) ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า ในการเปลี่ยนแปลงกระบวนการสื่อข่าว การปรับตัวจะเกิดขึ้นในส่วน ของกระบวนการรวบรวมข่าว การรายงานข่าว ช่องทางและรูปแบบในการ เผยแพร่ข่าว ตลอดจนการคำนึงถึงการสื่อสารสองทาง การดึงการมีส่วนร่วมและสร้างความสัมพันธ์กับ ผู้รับสาร โดยข่าวจะถูกนำเสนอใน 2 มิติคือ ความเร็วทันต่อเหตุการณ์ ณ เวลาที่สถานการณ์เกิดขึ้น หรือมีข้อมูลพัฒนาการอัปเดตใหม่ๆ และ มิติความรู้สึก การให้ข้อมูลที่มากกว่าการรายงานสิ่งที่เกิดขึ้น ประกอบด้วย เบื้องหลังข่าว วิเคราะห์ข่าว และการต่อยอดประเด็นข่าว ดังนั้นผู้วิจัยทำการทบทวน แนวคิดที่เกี่ยวข้องในแต่ละกระบวนการของการสื่อข่าวเพิ่มเติม ดังนี้

ข. แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการรวบรวมข้อมูลข่าวสารและการรายงานข่าว (News Gathering & News Reporting Method)

จากลักษณะของสื่อออนไลน์และกระบวนการสื่อข่าวที่มีการสื่อสารแบบสองทางระหว่าง สำนักข่าวกับผู้อ่านมากขึ้น ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูล การมีส่วนร่วมจากประชาชนทั่วไป เป็นผล ทำให้เกิดรูปแบบของกระบวนการหาข่าวหรือรวบรวมข้อมูลข่าวสารแบบใหม่ๆ รวมถึงวิธีการรายงาน

ข่าวที่มีรูปแบบของการมีส่วนร่วมแตกต่างจากกระบวนการสื่อข่าวแบบเดิมที่ผู้สื่อข่าวหรือสำนักข่าว เป็นเพียงผู้ส่งข่าวสารไปยังผู้รับสารและผู้รับสารก็รอรับและอ่านข้อมูลนั้นเพียงอย่างเดียว

Briggs (2007) อธิบายการรายงานข่าวยุค 2.0 ว่าเป็นการรายงานข่าวที่ทำอย่างต่อเนื่อง ตลอดกระบวนการทำข่าว ไม่ใช่รอให้ทำรายงานเสร็จแล้วค่อยเผยแพร่ การรายงานข่าวระหว่าง ขั้นตอนกระบวนการทำข่าวทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างผู้สื่อข่าวและคนอ่านและเปิด โอกาสให้ผู้อ่านสามารถมีส่วนร่วมช่วยเหลือในกระบวนการสื่อข่าวได้ เรียกโมเดลการรายงานข่าวนี้อา Distributed, collaborative or open-source reporting โดยเมื่อมีเหตุการณ์เกิดขึ้น ผู้สื่อข่าวจะ รายงานและเปิดโอกาสให้ผู้อ่านส่งข้อมูลต่างๆ เข้ามาเพื่อประมวล ต่อยอดประเด็น และใช้เป็นข้อมูล ส่วนหนึ่งของการเจาะข่าวและนำมารายงาน สามารถใช้ได้ทั้งการหาข้อมูล การหาแหล่งข่าว และการ ตรวจสอบข้อเท็จจริง

Paul Bradshaw (2007) อธิบาย Distributed Journalism ว่าเป็นการทำงานร่วมกับ ชุมชน (Community) ด้วยการใช้เครื่องมือของสื่อออนไลน์ที่เปิดช่องให้เกิดการสร้างความสัมพันธ์ มี ปฏิสัมพันธ์และแลกเปลี่ยนข้อมูล ดังนั้นนักข่าวจึงจำเป็นต้องเข้าใจ “ชุมชน” ที่สร้างขึ้นมา ที่ติดตาม ผู้สื่อข่าวอยู่ และชุมชนออนไลน์อื่นๆ บนโลกอินเทอร์เน็ตรวมถึงชุมชนที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้น ซึ่ง บางครั้งผู้สื่อข่าวอาจได้ประเด็นข่าวจากข้อมูลที่ชุมชนให้มาก็เป็นได้ ผู้รับสารอาจกลายเป็นแหล่งข่าว หรือ ผู้ให้ข้อมูลข่าวได้ (Contributor) ซึ่งช่วยให้กระบวนการสื่อข่าวสามารถมีความซับซ้อนของมิติ ความคิดและมุมมองต่อประเด็นข่าวที่หลากหลายแตกต่างมากขึ้น

Miel & Faris (2008) บอกว่าสื่อดิจิทัลที่เชื่อมโยงต่อกันเป็นระบบเครือข่ายของสื่อใหม่ ทำให้สามารถเผยแพร่เนื้อหาได้ในวงกว้างทั่วโลกโดยใช้ต้นทุนที่น้อยกว่าสิ่งพิมพ์ วิทยุและโทรทัศน์ เช่นเดียวกับ Pavlik (1999) บอกว่าเครื่องมือของสื่อใหม่ทำให้สามารถเลือกรับสารได้ มีปฏิสัมพันธ์ สร้างมัลติมีเดียได้ ช่วยให้กระบวนการสื่อข่าวสามารถทำได้ในมิติลึกมากขึ้น แต่ต้องระวังเรื่องการ ตัดสินใจบนพื้นฐานของจริยธรรมสื่อที่อาจถูกบิดเบือนได้ในบางเรื่อง อย่างไรก็ตาม Pavlik (1999) ยัง สรุปประเด็นที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้สื่อข่าว TheStreet.com ไว้ด้วยว่า ผู้สื่อข่าวต่างมองว่า มีเครื่อง สือใหม่ที่ทำให้เกิดการสื่อสารโต้ตอบระหว่างผู้รับสารและผู้สื่อข่าวระหว่างกระบวนการสื่อข่าวทำให้ ผู้สื่อข่าวถูกตอกย้ำจุดยืนและจริยธรรมในการทำข่าวด้วย เพราะหากมีความผิดพลาดในข้อเท็จจริงแม้ เพียงนิดเดียวจะถูกผู้อ่านหรือผู้ชมตรวจสอบทันที ในขณะเดียวกัน Mitchelstein & Boczkowski (2009) บอกว่า เครื่องมือบนโลกออนไลน์ทำให้นักข่าวต้องทำงานหลายๆ อย่าง (multiple tasks)

มากขึ้น และต้องผสมผสานเครื่องมือในการรวบรวมข่าว (Newsgathering) และเทคนิคในการเล่าเรื่อง (story-telling technique) ผ่านสื่อและช่องทางต่างๆให้ได้อย่างเหมาะสม

ธรรมชาติของตำแหน่งหน้าที่ของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับงานข่าวเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่เปลี่ยนไปจากเดิมที่แต่ละคนไม่ว่าจะเป็นผู้สื่อข่าว ช่างภาพ บรรณาธิการ ฯลฯ จะมีหน้าที่เฉพาะของตนเอง กลายเป็นทุกคนต้องสามารถทำทุกอย่างได้ด้วยตัวเอง หรือที่เรียกว่า Multi-skill journalist (Alejando, 2010) ในขณะเดียวกันกระบวนการรวบรวมข้อมูลเพื่อทำข่าวก็มีวิธีการ รูปแบบ และมีธรรมชาติที่เปลี่ยนไป หรือเพิ่มเติมศักยภาพจากการใช้สื่อสังคมในหลายประเด็น ดังนี้

- สื่อสังคมเป็นเครื่องมือหรือช่องทางในการได้มาซึ่งเทคนิคหรือประเด็นนำไปสู่ข่าวของผู้สื่อข่าว
- สามารถช่วยเรื่องการเข้าถึงแหล่งข่าว
- ผู้สื่อข่าวต้องมียุทธศาสตร์ในการคัดกรองข่าวสารข้อมูลด้วยตัวเองมากขึ้น จากเดิมที่สามารถให้กองบรรณาธิการเป็นคนตรวจสอบได้ แต่ในเมื่อผู้สื่อข่าวสามารถรายงานข่าวได้ทันทีผ่านสื่อสังคมโดยไม่ต้องผ่านกระบวนการบรรณาธิการข่าว ผู้สื่อข่าวต้องทำหน้าที่ “คัดกรอง” (Filter) ด้วยตัวเองเพื่อตรวจสอบข้อเท็จจริง

นอกจากนี้ ด้วยธรรมชาติของสื่อออนไลน์ที่สามารถสร้างปฏิสัมพันธ์ (Interactivity) ทำให้มีรูปแบบในการรายงานข่าวที่เปิดให้มีส่วนร่วมจากผู้อ่านได้มากขึ้น มีการสรุบบรูปแบบของการรายงานข่าวในโลกออนไลน์ไว้ดังนี้³

- **Open Source Reporting** เปลี่ยนจากการทำข่าวแบบเดิมที่ต้องเก็บข้อมูลที่ทำได้จนกว่าจะทำรายงานข่าวเสร็จเผยแพร่ออกสื่อเพื่อให้ได้ “สื่อบุคคล” ที่พิเศษและแตกต่างจากผู้สื่อข่าวคนอื่น เป็นการเปิดกว้างให้ผู้อ่านได้รู้ว่าผู้สื่อข่าวกำลังรวบรวมข้อมูล สืบสวนประเด็นหรือทำรายงานเรื่องใดอยู่ ในขณะเดียวกันก็เปิดพื้นที่ให้ผู้อ่านส่งข้อมูล ส่งประเด็น พุดคุยเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องนั้น ลักษณะการทำข่าวแบบนี้อยู่บนพื้นฐานความร่วมมือระหว่างกลุ่มผู้อ่านและผู้สื่อข่าว ความสำเร็จของการใช้โมเดลนี้คือการกระตุ้นให้มีคนมาร่วมแบ่งปันข้อมูล ซึ่งจะทำให้ผู้สื่อข่าวเข้าถึงแหล่งข่าวและมองประเด็นข่าวได้มากกว่าการทำงานเพียงตัวคนเดียว ดังนั้น

³

From Online Journalism review, <http://www.ojr.org/ojr/wiki/Reporting>. Annenberg School of Journalism, University of Southern California.

แม้ว่า ความพิเศษของสื่อบล็อกข่าวหายไป แต่สิ่งที่ได้คือการรายงานข่าวที่เข้าใจชุมชน (community) มากขึ้น ตรงกับสิ่งที่ประเด็นในสังคม ไม่ใช่เป็นเพียงประเด็นที่ ผู้สื่อข่าวคิดว่าสำคัญ การรายงานข่าวสามารถทำได้เร็วและลึกมากกว่าที่ทำงานเพียง คนเดียว

- **Distributed Reporting** เป็นการเพิ่มการมีส่วนร่วมจากผู้รับสารไปอีกระดับหนึ่ง ที่มากกว่า Open Source Reporting โดยในโมเดลนี้ผู้อ่านกลายเป็นนักข่าว เป็นผู้เผยแพร่ข้อมูลเข้าสู่ระบบฐานข้อมูลด้วยตัวเองเกี่ยวกับเหตุการณ์ต่างๆ โดยมาก โมเดลการรายงานข่าวนี้อาจใช้ได้กับเหตุการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นและมีกลุ่มผู้อ่านจำนวนมากเป็นผู้ร่วมเหตุการณ์ หรือมีประสบการณ์ตรงกับเรื่องดังกล่าว ซึ่งถ้าผู้สื่อข่าว หรือ สำนักข่าวมีระบบของการทำ Distributed Reporting ที่ดีในการรวบรวมข้อมูล จากที่ผู้อ่านแชร์เข้ามาในระบบ มีการตรวจสอบข้อมูลที่ดี จะได้ข้อมูลจำนวนมากที่ ให้มุมมองต่อเรื่องราวได้มากกว่าที่กองบรรณาธิการทำด้วยตัวเองแบบโมเดลดั้งเดิม

ลักษณะการทำข่าวทั้งสองเป็นตัวอย่างของการปรับเปลี่ยนแนวคิดการทำงานขององค์กร ข่าวที่เปิดเผยและเชิญชวนให้พลเมือง (citizen) เข้ามามีส่วนในกระบวนการทำข่าวมากขึ้น นั้นเป็น ผลมาจากลักษณะของสื่อออนไลน์ที่มีธรรมชาติของการโต้ตอบที่ทำได้ทันที จึงเกิดการสื่อสารสองทาง ระหว่างผู้สื่อข่าว / บรรณาธิการ / องค์กรข่าว กับผู้รับสารได้ตลอดทั้งกระบวนการทำข่าว หรือที่ เรียกว่า Participatory News หรือ การทำข่าวแบบมีส่วนร่วม (Singer, 2006; Deuze, Bruns & Neuberger, 2007; Gordon, 2007) โดย Nip (2006) ให้แนวคิดเกี่ยวกับ Public Journalism ว่าเป็นวิธีการที่องค์กรข่าวนำแนวคิดของการมีส่วนร่วม (Participatory) ไปปรับใช้ โดยรายงานข่าวจาก คอนเท้นต์ที่ได้มาจากสาธารณชน ซึ่งเป็นการให้โอกาสชุมชน (community) ได้มีส่วนในการให้ข้อมูล กระบวนการรวบรวมและการหาข่าว (Newsgathering) Nip (2006) ยังเสนอแนวคิดในการแบ่ง โมเดลของการทำข่าวที่มีอยู่ดังนี้

โมเดลการทำข่าว	ลักษณะ	รูปแบบที่ผู้รับสารมีส่วนร่วม
Traditional Journalism	นักข่าวอาชีพมีบทบาทเป็นนายทวารข่าวสาร (Gatekeeper) คัดกรองข่าว และเป็นผู้รายงานข่าวและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น	เป็นแหล่งข่าว (News Source) ที่ให้ข้อมูลและความเห็นต่อเรื่องนั้นแก่นักข่าว วิธีการปฏิสัมพันธ์: จดหมายถึงบรรณาธิการ, การร้องเรียนหลังจากข่าวเผยแพร่แล้ว
Public Journalism	พยายามที่จะทำให้พลเมืองมีส่วนร่วมในการทำข่าวและกระบวนการบริโภคข่าวสาร นักข่าวยังคงบทบาทการเป็นนายทวารข่าวสารและเป็นผู้นำเสนอเรื่องราว	ใช้เครื่องมือ: โพล การประชุมร่วมกับพลเมืองเพื่อเข้าใจความกังวลของชุมชน และเปิดโอกาสให้มีการอภิปรายต่อประเด็นนั้นเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหา
Interactive Journalism	การสื่อสารและการบริโภคข่าวผ่านช่องทางอินเทอร์เน็ต Content ในลักษณะ Interactivity ผู้รับสารเลือกเรื่องที่ต้องการอ่านได้	ช่องทางสื่ออินเทอร์เน็ตทำให้ผู้รับสารสามารถมีปฏิสัมพันธ์ตัวต่อตัวกับนักข่าวได้ ซึ่งทำให้ผู้รับสารมีส่วนร่วมกับนักข่าว จะเกิดขึ้นเมื่อผู้สื่อข่าวตอบกลับอีเมล chat หรือกระดานข่าว (forum)
Participatory Journalism หรือ Networked Journalism (Jarive, 2006)	ให้โอกาสผู้รับสารมีส่วนร่วมแบบ Active ในกระบวนการรวบรวมหาข่าว และช่วยเหลือนักข่าวในการเผยแพร่ข้อมูล	ผู้รับสารสร้างเนื้อหาเกี่ยวกับข่าวด้วยตัวเอง อีสาระ สื่อเป็นผู้ให้พื้นที่ในการเผยแพร่ข่าวสาร ข้อมูล เนื้อหานั้น
Citizen Journalism	ข่าวที่เป็นอีสาระจากองค์กรข่าวโดยผู้ที่ไม่ใช่ นักข่าวมืออาชีพ แต่เป็นบุคคลทั่วไป	รูปแบบ: Blog, Website อีสาระ วิทยุชุมชน หรือ หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น

ตารางที่ 1 แสดงประเภทและรูปแบบการสื่อข่าว

อย่างไรก็ตามจากเทคโนโลยีการสื่อสารที่มีการหลอมรวม (Convergence) การข้ามสื่อผ่านสื่อออนไลน์และสื่อสังคม ทำให้การเปลี่ยนแปลงรูปแบบของความสัมพันธ์ระหว่างผู้สื่อข่าวและผู้รับสารที่ชัดเจนมากขึ้นด้วย

รูปแบบการทำข่าวอีกอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นจากระบบการมีเครือข่ายที่เชื่อมโยงกันด้วยสื่อออนไลน์และสื่อสังคมคือ Crowdsourcing หมายถึงกระบวนการรวบรวมข้อมูล ความรู้จากมือสมัครเล่นทั่วโลกเพื่อหาทางออกเกี่ยวกับปัญหาหรือประเด็นใดประเด็นหนึ่ง ในแง่ของงานวารสารศาสตร์ การทำ crowdsourcing (Rubel, 2006; Miel & Faris, 2008) คือการใช้เทคนิคหลายๆแบบในการดึงผู้ที่มีข้อมูลจำนวนมากจากทุกระดับ ทุกกลุ่ม ทุกที่มาอาสาช่วยกันให้ข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นใดประเด็นหนึ่ง เพื่อช่วยในกระบวนการข่าวที่ซับซ้อนมากขึ้น โดยการใช้พลังจากเครือข่ายทำให้การทำข่าวนั้นมีประสิทธิภาพ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นการปฏิวัติการทำข่าวรูปแบบหนึ่งก็เป็นได้ โดย Miel & Faris (2008) สรุปข้อดีของการใช้ crowdsourcing การกระบวนการสื่อข่าวไว้ดังนี้

- มีความยืดหยุ่น สามารถทำได้โดยผู้ที่มีชำนาญและมีมือสมัครเล่น ทำกับกลุ่มเครือข่ายใหญ่หรือเล็กก็ได้ โดยใช้วิธีการดึงความร่วมมือหรือ crowdsource แบบง่ายหรือซับซ้อนก็ได้เช่นกัน
- สามารถใช้กับการหาข่าวในเรื่องที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นประเด็นท้องถิ่น จนถึงระดับชาติ หรือข่าวเบา (Soft News) จนถึงการทำข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนในวงกว้างได้
- สามารถทำได้ลึก กว้าง และมีคุณภาพพอๆ กับการทำงานในกระบวนการทำข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนแบบเดิมแต่ใช้เวลาที่น้อยกว่า ประหยัดค่าใช้จ่ายกว่า

ค. แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทและความสัมพันธ์ที่เปลี่ยนแปลงไประหว่างผู้สื่อข่าว/กองบรรณาธิการกับผู้บริโภคข่าวในการสื่อสารยุคดิจิทัล

Pavlik (1999) บอกว่า สื่อใหม่ (New Media) ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรข่าวและสาธารณชนเปลี่ยนไป ผู้อ่านและผู้ชมเปลี่ยนเป็นชุมชนของผู้ที่มีความสนใจร่วมกันมากกว่าการแบ่งตามลักษณะพื้นที่ ก้าวข้ามข้อจำกัดเรื่องของภูมิศาสตร์และการเมือง แหล่งข่าวมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับผู้สื่อข่าวและองค์กรข่าวในแบบที่แตกต่างไป หนึ่งสิ่งที่ชัดเจนคือผู้สื่อข่าวสามารถเข้าถึงแหล่งข่าวได้ง่ายขึ้นผ่านเครื่องมือบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ในขณะที่แหล่งข่าวก็ทำตัวเป็นผู้สร้าง

เนื้อหาได้เองและเผยแพร่ผ่านช่องทางบนสื่อออนไลน์ได้โดยไม่ต้องอาศัยสื่อดั้งเดิมให้เป็นผู้นำเสนอให้เท่านั้น

การสื่อสารระหว่างผู้สื่อข่าวและผู้บริโภคข่าวเปลี่ยนจากการสื่อสารทางเดียว และการสื่อสารแบบ one-to-many เป็นการสื่อสารแบบสองทาง ประกอบด้วย many-to-many และ one-to-one (Boczkowski อ้างใน Channel, 2010) เช่นเดียวกับ Hujanen & Pietikainen (อ้างใน Channel, 2010) ที่บอกว่าลักษณะของ Interactivity ของสื่อออนไลน์นี้ทำให้เปิดโอกาสของการสื่อสารข้ามเขตจำกัดของเวลาและข้อจำกัดทางพื้นที่ และข้อจำกัดในการสื่อสารระหว่างนักข่าวและผู้รับสาร

Burns (2008b) เสนอว่าการร่วมมือ (Collaboration) ความคิดสร้างสรรค์และกระบวนการผลิตสื่อที่มีการรวมชุมชนเป็นส่วนหนึ่งด้วยนั้นเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกระบวนการทัศน์ทั้งความคิดและการปฏิบัติงานด้านข่าวที่เขาเรียกว่า “produsage” ซึ่งประกอบด้วย blogs, wikis และ citizen journalism ซึ่งเน้นในเรื่องการการร่วมมือในกระบวนการทำข่าวระหว่างผู้สื่อข่าวและผู้บริโภคข่าวสาร ลักษณะสำคัญที่เกิดขึ้นจากแนวคิดนี้ในทางปฏิบัติคือแนวคิดเกี่ยวกับ Crowdsourcing (Mitchelstein and Boczkowski, 2009; Shirkey, 2007)

นอกจากนั้นอีกแนวคิดหนึ่งที่เกิดขึ้นจากลักษณะของการมีปฏิสัมพันธ์ และการปรับเปลี่ยนกระบวนการทำข่าวจากการที่สามารถสื่อสารได้สองทางคือเรื่องของการมีส่วนร่วมหรือ Participatory Journalism

ง. แนวคิดเกี่ยวกับวารสารศาสตร์แบบมีส่วนร่วม (Participatory Journalism)

การสื่อข่าวผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตโดยเฉพาะสื่อสังคม (Social Media) ซึ่งมีลักษณะของการสร้างเครือข่าย แบ่งปันข้อมูล และทุกคนสามารถสร้างข้อมูลข่าวสาร แบ่งปันกับผู้อื่นผ่านเครือข่ายดังกล่าวได้ ทำให้ลักษณะของงานด้านข่าวเปลี่ยนจากการเป็นผู้ส่งสารเพียงอย่างเดียว กลายเป็นลักษณะของการมีส่วนร่วมหรือเรียกว่า Participatory Journalism โดย Nip (2006) อธิบายลักษณะของการสื่อสารมวลชนแบบมีส่วนร่วม (Participatory Journalism) ไว้ว่า เป็นกระบวนการทำข่าวที่ให้ผู้รับสารมีบทบาทในกระบวนการรวบรวมข้อมูล (news gathering) และมีส่วนร่วมมือกับนักข่าวอาชีพในการเผยแพร่ข่าวสารข้อมูลนั้น โดยผู้ส่งสารสามารถสร้างเนื้อหาของตัวเองได้อย่างอิสระ และ

สื่อหลักเปิดช่องทางให้สามารถเผยแพร่ได้ เช่นเดียวกับ Jarvis (2006) ที่ให้นิยามการสื่อสารมวลชนแบบมีส่วนร่วมไว้ในอีกชื่อว่า วารสารศาสตร์เครือข่ายหรือ Networked Journalism ซึ่งอธิบายการทำงานของสื่อข่าวมืออาชีพและสมัครเล่นที่ทำงานร่วมกันในการแบ่งปันข้อมูล ข้อเท็จจริง ตั้งคำถาม ต่อประเด็นข่าวร่วมกัน และแบ่งปันมุมมองที่แตกต่างหลากหลายเพื่อให้ได้มาซึ่งเรื่องจริงที่หลากหลาย

จะเห็นได้ว่า บทบาทของ Participatory Journalism มีบทบาทที่ชัดเจนมากขึ้นในงานด้านข่าวสาร และลักษณะของกระบวนการทำข่าวมีแนวโน้มที่จะเป็นการทำข่าวโดยเกิดความร่วมมือระหว่างสื่อมืออาชีพและประชาชนทั่วไปมากขึ้น เพราะการมีเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตและช่องทางสื่อออนไลน์รูปแบบต่างๆ โดยเฉพาะสื่อสังคม (Social Media) ที่มีลักษณะเฉพาะเรื่องการสร้างเครือข่ายและแบ่งปันข้อมูลบนเครือข่าย ทำให้นักวิชาการด้านสื่อสารมวลชนมองว่าการเข้ามามีบทบาทของสื่อออนไลน์จำพวกสื่อสังคม (Social Media) ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกระบวนการทัศน์ (Paradigm Shift) ของงานด้านการสื่อสารในหลายมุม ดังนั้นในการศึกษาจำเป็นต้องเข้าใจเรื่องธรรมชาติของสื่อออนไลน์ และการเข้ามามีบทบาทในเรื่องของข่าวออนไลน์ต่อการเปลี่ยนแปลงของวารสารศาสตร์แบบดั้งเดิม (Traditional Journalism) ด้วย

จ. แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทนายทวารข่าวสาร (Gate Keeper) การกำหนดวาระข่าวสาร (Agenda Setting) และการตัดสินใจต่อการรายงานข่าว (Journalists' Decision-Making)

การศึกษาด้านวารสารศาสตร์ในสื่อดั้งเดิม (Traditional Media) ให้ความสำคัญกับบทบาทการเป็นนายทวารข่าวสาร (Gatekeeper) ของนักข่าวและกองบรรณาธิการในการทำหน้าที่รวบรวม จัดลำดับความสำคัญของข้อมูล การจัดวาระและเลือกเนื้อหาที่จะส่งให้กับผู้อ่านได้รับรู้ ซึ่งสะท้อนถึงคุณภาพและความเป็นกลางขององค์กรข่าวด้วย (Reese and Ballinger, 2001; Shoemaker, 1991)

มีนักคิดทางสื่อสารมวลชนจำนวนมากให้ความหมายคำว่า Gate Keeper ไว้ดังนี้

ชแรมม์ Schramm กล่าวว่า Gatekeeper เป็นผู้มีสิทธิในการเปิดเผยหรือปิดบังข่าวสารที่จะส่งผ่านไปยังประชาชน เป็นเสมือนนายทวารของการรับข่าวของประชาชน

เคิร์ท เวลีน Kurt Lewin นักสังคมวิทยา เป็นคนแรกที่นำศัพท์คำนี้มาใช้อธิบายการสื่อสารมวลชน โดยอธิบายว่า ในกระบวนการสื่อสารนั้นจะต้องมีการส่งข่าวสารผ่านช่องทางการสื่อสาร และในช่องทางนี้จะต้องมีผู้หนึ่งที่ทำหน้าที่ในการกลั่นกรองข่าวสาร และผู้กลั่นกรองนี้ก็คือ gatekeeper

หรือกล่าวได้ว่ากระบวนการของนายทวารข่าวสาร (Gate Keeper) ก็คือการที่องค์กรสื่อทำหน้าที่เลือกที่จะให้ข้อมูลข่าวสารใดถูกส่งผ่านออกมาเผยแพร่ทางสื่อใดบ้าง (Lewin and White, McQuil, 1994)

จากการประมวลแนวคิดของนักวิชาการที่พยายามให้ความหมายบทบาทของสื่อมวลชนในฐานะ Gate Keeper สรุปได้ว่า ในกระบวนการสื่อสารมีผู้ส่งสาร ช่องทางการสื่อสาร และผู้รับสาร ผู้ส่งสารเป็นผู้เลือกสารที่จะส่งผ่านช่องทางการสื่อ

เมื่อมีการเติบโตของคอนเทนต์บนสื่อออนไลน์ซึ่งธรรมชาติของสื่อประเภทนี้เปิดพื้นที่ให้คนรับสารที่เคยเป็นเพียงผู้รับสามารถสร้างเนื้อหาได้เอง (user-generated content) นักข่าวต้องปรับบทบาทของตัวเองในการทำข่าวโดยเฉพาะการทำหน้าที่นายทวารข่าวสาร เพราะไม่ใช่ทุกเรื่องจำเป็นต้องผ่าน Gate ของนักข่าวอีกต่อไป โดย Mltchelstein & Boczkowski (2009) บอกว่านักข่าวเปลี่ยนบทบาทจากการเป็น Gatekeeper สู่การเป็น Gate Opening หรือการเปิดประตูเชื่อมโยงสื่อและผู้อ่านให้มีส่วนร่วมในกระบวนการข่าว ทำงานร่วมกันมากขึ้น แทนที่จะเป็นเพียงผู้เลือกเนื้อหาเพื่อนำเสนอ

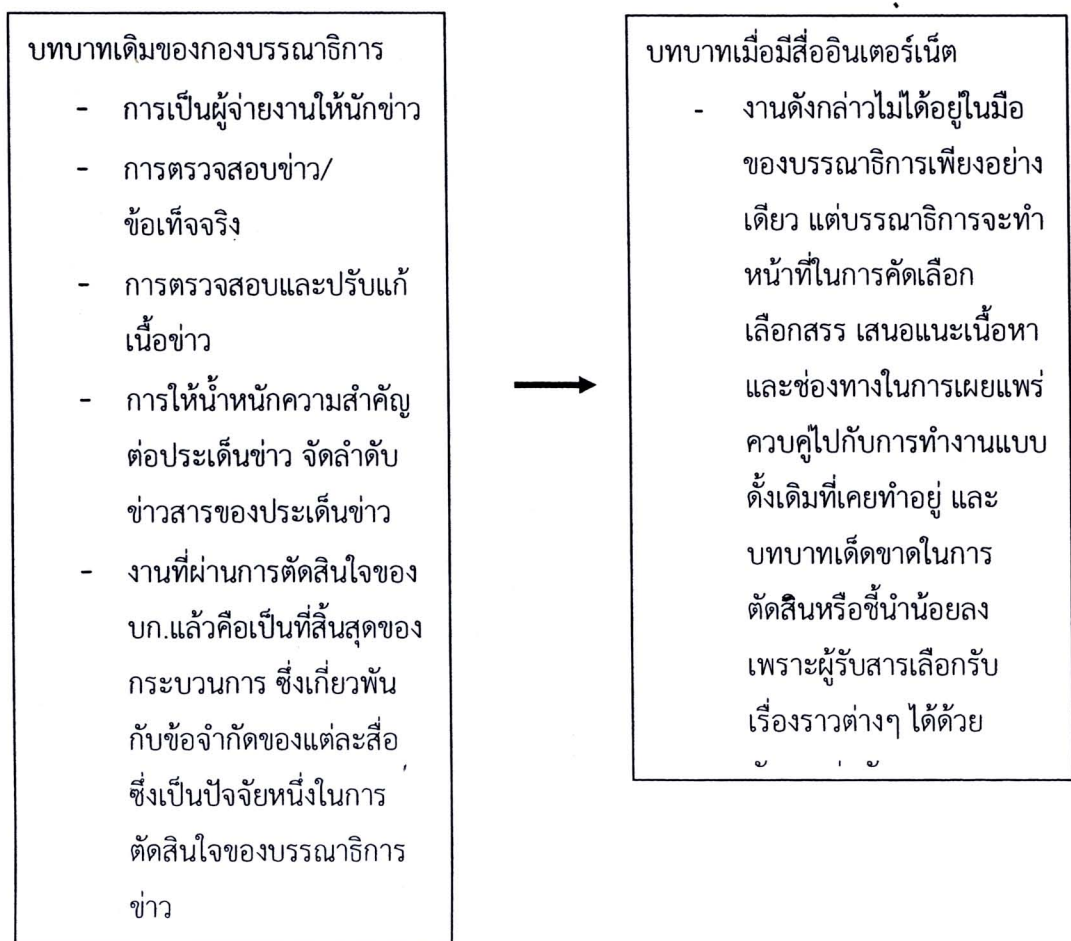
Singer (2006) กล่าวว่าสื่ออินเทอร์เน็ตทำให้นักข่าวต้องย้อนกลับไปมองว่าตัวเองเป็นผู้ควบคุมการไหลของข่าวสารอยู่หรือไม่ เช่นเดียวกับ Bruns (2003, 2005) ที่เสนอว่าการเติบโตของข่าวออนไลน์และธรรมชาติของมันทำให้สังคมเปิดกว้างและใครก็สามารถเพิ่มเติมข้อมูลในโลกข่าวสารได้ ทำหน้าที่ของผู้สื่อข่าวและหน่วยงานด้านข่าวในเรื่อง Gatekeeping หรือ ผู้คัดกรองข่าวสาร เปลี่ยนเป็นเพียงแค่ Gatewatching คือองค์กรข่าวทำหน้าที่ในการใช้เครื่องมือบนอินเทอร์เน็ตชี้แนะเนื้อหา ข้อมูลให้ผู้อ่าน เป็นการทำงานในลักษณะการหาความร่วมมือ และ open-source ซึ่งก็คือบทบาทที่เปลี่ยนไปของผู้สื่อข่าว

ทั้งทฤษฎีเรื่องนายทวารข่าวสารและการจัดวาระข่าวสารนั้นเป็นส่วนหนึ่งที่มีผลต่อกระบวนการตัดสินใจเลือกข้อมูลและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของนักข่าวและกองบรรณาธิการ แต่จากเดิมที่เคยเป็นการตัดสินใจของผู้ส่งสารเท่านั้น เมื่อกระบวนการทำข่าวรูปแบบใหม่ให้ความสำคัญกับการสื่อสารสองทาง มีการปฏิสัมพันธ์กับคนอ่าน ทำให้การตัดสินใจคัดเลือกข่าวสารข้อมูลและ

จัดลำดับความสำคัญเพื่อนำเสนอนั้นได้รับอิทธิพลบางส่วนจากชุมชนหรือกลุ่มผู้อ่านที่เข้ามาแลกเปลี่ยนข้อมูล

นอกจากนี้จากการศึกษาของ AFP (2010) ท่ามกลางการไหลของข่าวสารที่รวดเร็วซึ่งเป็นผลมาจากสื่ออินเทอร์เน็ตและเครื่องมือสื่อสารสังคม แม้ผู้บริโภคว่าจะได้รับข่าวสารจากหลากหลายแหล่งได้อย่างรวดเร็ว แต่ผู้บริโภคว่ายังให้ความสำคัญกับข่าวที่มาจากสำนักข่าวในเรื่องมาตรฐานด้านการบรรณาธิการข่าว (Editorial decision) และความน่าเชื่อถือจากการตรวจสอบข้อมูลข้อเท็จจริง (reliability) มากกว่าความเร็ว โดยความคาดหวังของผู้รับสารต่อบทบาทด้านการบรรณาธิการข่าว (Editorial) คือการได้รับข้อมูลแบบเรียลไทม์ (Real-time) คู่ขนานกับความน่าเชื่อถือและการวิเคราะห์ข่าวสารเชิงลึก (In-depth Analysis)

Miek & Faris (2008) อธิบายว่าลักษณะการสื่อสารรูปแบบใหม่ที่เกิดขึ้นจากสื่อออนไลน์และสื่อสังคมนั้น ทำให้บทบาทของบรรณาธิการเปลี่ยนไปเช่นกัน

แผนภาพที่ 7 แสดงการเปรียบเทียบบทบาทของกองบรรณาธิการบนสื่อเก่าและสื่อใหม่

2.1.2 แนวคิดเรื่องสื่อสังคมและงานด้านวารสารศาสตร์ (Social Media & Journalism)

เมื่อมีสื่ออินเทอร์เน็ตเกิดขึ้นพร้อมกับช่องทางและเครื่องมือในการค้นคว้าข้อมูล และการนำเสนอข้อมูลความคิดที่ใครๆ ที่เชื่อมต่อสู่โลกอินเทอร์เน็ตได้ก็สามารถทำได้ ทำให้ลักษณะของการสื่อสารด้านข่าวเปลี่ยนแปลงไปแบบก้าวกระโดด (Nip, 2006) มีการพูดถึงการมีส่วนร่วมในการนำเสนอข่าวสารที่เกิดขึ้นอย่างเด่นชัดผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตไม่ว่าจะเป็นเครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Networking Site) สื่อสังคม (Social Media) โดยช่องทางเครื่องมือที่มีบทบาทมากในแง่ของงานข่าว คือ Facebook, Twitter และ Blog ซึ่งเป็น 3 ช่องทางที่งานวิจัยนี้กำหนดขอบเขตการศึกษาเพื่อให้เข้าใจการนำเครื่องมือทั้ง 3 ช่องทางมาใช้ในการกระบวนการข่าว

การเติบโตของสื่อออนไลน์มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงในบางเรื่องของงานด้านวารสารศาสตร์ สำนักข่าวและสื่อดั้งเดิมที่ทำหน้าที่เรื่องข่าวต้องปรับตัวเองเข้าสู่สื่อออนไลน์ควบคู่กับการใช้สื่อดั้งเดิม และเมื่อถึงจุดที่เทคโนโลยีพัฒนาช่องทางการสื่อสารที่เรียกว่าสื่อสังคมหรือสื่อสังคม, การเปลี่ยนแปลง ปรับตัวของกระบวนการข่าวยิ่งเห็นชัดเจนมากขึ้น มีนักวิชาการและวิชาชีพจำนวนมากพยายามให้คำอธิบาย ให้ความหมาย และศึกษา ความสำคัญ บทบาท และผลกระทบจากสื่อสังคมต่องานด้านวารสารศาสตร์ของสื่อดั้งเดิมหรือสื่อกระแสหลัก

Skoler (2009) บอกว่าสื่อสังคมเป็นเรื่องของการแบ่งปัน การรับฟังและตอบโต้กับผู้อื่น ซึ่งการแบ่งปันข้อมูลนี้ทำให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความรู้ และการรับฟังความเห็นของผู้อื่น การทำข่าวแบบเก่ามักให้ความสำคัญกับผู้เชี่ยวชาญและนักวิเคราะห์เป็นส่วนใหญ่ โดยมองข้ามการแลกเปลี่ยนข้อมูล การสร้างความสัมพันธ์ และการรวบรวมความรู้จากแหล่งข่าวที่หลากหลายแตกต่างที่มาจากประสบการณ์โดยตรงไป การมีสื่อสังคมมาเกี่ยวข้องกับกระบวนการสื่อข่าว Skoler มองว่า สื่อสังคมไม่ใช่วารสารศาสตร์ ถึงแม้บางครั้งจะมีข่าวด่วนออกมาจากเครือข่ายสื่อสังคมก็ตาม แต่ถ้ามองเนื้อหาบนสื่อสังคมแล้วยังให้ความไว้วางใจกับสื่อกระแสหลักในเรื่องของคุณค่าข่าวและความน่าเชื่อถืออยู่ สื่อสังคมจึงไม่ใช่เป็นรูปแบบของวารสารศาสตร์แบบใหม่ แต่เป็นเครื่องมือหรือช่องทางที่นำเสนอวัฒนธรรมการสื่อสารแบบใหม่ที่ทำให้องค์กรข่าวต้องปรับตัวโดยคิดถึงการสร้างความสัมพันธ์และการสร้างคุณค่าที่เพิ่มขึ้นในกระบวนการสื่อข่าว

Newman (2009) อธิบายไว้ว่า สื่อสังคมเป็นพลังของการสื่อสารแบบเครือข่ายที่ทำให้คนสามารถแสดงความคิดเห็นส่งข้อมูลได้อย่างอิสระและก้าวข้ามข้อจำกัดของสื่อแบบดั้งเดิม จาก

การศึกษาของ Alejandro (2010) ในงานวิจัยเรื่อง Journalism in the age of social media เป็นการทำแบบสำรวจและสัมภาษณ์ความเห็นจากผู้สื่อข่าวและบรรณาธิการข่าวของสำนักข่าวที่มีการปรับตัวในการใช้สื่อสังคมในกระบวนการสื่อข่าว ได้ข้อสรุปในประเด็นที่น่าสนใจดังนี้

- บรรณาธิการข่าวเห็นว่าสื่อสังคมช่วยขยายฐานกลุ่มผู้อ่านและให้สื่อเข้าถึงกลุ่มผู้รับสาร (reach) ได้มากขึ้น จึงใช้ได้ดีมากในบทบาทของการใช้เผยแพร่ข่าว (distribution)
- ข้อกังวลต่อการใช้สื่อสังคมคือเรื่องของความถูกต้อง ความน่าเชื่อถือ และการตรวจสอบข้อมูล
- สื่อสังคมทำให้บทบาทของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับงานข่าวเช่น ผู้สื่อข่าว บรรณาธิการช่างภาพ ฯลฯ ไม่ได้มีการแยกหน้าที่เฉพาะ แต่กลายเป็นทุกตำแหน่งสามารถทำงานได้ทุกหน้าที่พร้อมๆ กันในตัวคนเดียว

ด้านวิชาชีพซึ่งเกิดจากการนำสื่อสังคมไปเป็นเครื่องมือในรูปแบบต่างๆ ของกระบวนการข่าวและการทำงานของห้องข่าว มีนักวิชาชีพสะท้อนผลของการใช้สื่อสังคมต่องานข่าวไว้หลายมุมมอง Bakhurst (2011) deputy head of the BBC Newsroom อธิบายการนำ Social Media มาใช้ในการทำงานของกองบรรณาธิการ (Newsroom) 3 ประการคือ

- ในกระบวนการรวบรวมข่าว (Newsgathering) สื่อสังคมช่วยให้หาข้อมูลข่าวได้มากขึ้น และบางครั้งได้วัตถุดิบสำหรับทำข่าวที่ดีกว่าเดิม โดยเฉพาะการได้ข้อมูลทั้งภาพ เสียง และความคิดจากผู้อยู่ในเหตุการณ์ ซึ่งทำได้อย่างรวดเร็ว
- สื่อสังคมกับกระบวนการสร้างความสัมพันธ์กับผู้รับสาร เกิดจากการพูดคุย แลกเปลี่ยน และรับฟังคนอ่าน/ผู้ชมผ่านสื่อสังคม ซึ่งทำให้ได้รับมุมมองจากกลุ่มผู้รับสารที่แตกต่างกันด้วย
- สื่อสังคมเป็นแพลตฟอร์มของเนื้อหา เป็นช่องทางในการเผยแพร่ผลงานของนักข่าว และดึงดูดผู้รับสารมารับสื่อไม่ว่าจะเป็นเว็บไซต์ โททส์ หรือวิทยุ และช่วยดึงดูดผู้รับสารที่แตกต่างและกลุ่มคนดูที่อายุน้อย

งานวิจัยนี้เน้นศึกษาสื่อสังคม 3 อย่างในการนำมาใช้ในกระบวนการสื่อสาร ซึ่งเป็นเครื่องมือ 3 แพลตฟอร์มที่ได้รับความนิยมและยอมรับในวงกว้างต่อการนำมาใช้ในงานด้านวารสารศาสตร์ ได้แก่ ทวิตเตอร์ (Twitter) เฟสบุ๊ก (Facebook) และ บล็อก (Blog)

ก. แนวคิดเรื่อง Twitter กับงานด้านวารสารศาสตร์ (Twitter & Journalism)

ทวิตเตอร์เป็นแพลตฟอร์มหนึ่งของสื่อสังคม (Social Media) ที่อยู่ในรูปแบบของ micro-blogging ซึ่งทำให้ผู้ใช้สามารถสื่อสาร แบ่งปันเรื่องราว ให้กับคนที่ติดตามผู้ใช้เป็นข้อมูลสั้นๆ ไม่เกิน 140 ตัวอักษร โดยสามารถเอาข้อมูลมาจากหลายที่ได้ในการมาแชร์ข้อมูล (DeVoe, 2009) ซึ่งในบรรดา mirco-blogging ทั้งหมด ทวิตเตอร์เป็นแพลตฟอร์มที่ได้รับความนิยมและเติบโตมากที่สุด โดยปัจจุบันมีผู้ใช้ทวิตเตอร์ทั่วโลกกว่าสองร้อยล้านคน และในประเทศไทยจำนวนประมาณ 650,000 คน ทั้งนี้จากการศึกษาของ Farhi (2009) พบว่าผู้ใช้งานทวิตเตอร์มีแนวโน้มจะเป็นกลุ่มที่มีความสนใจในเรื่องข่าวสาร โดย 2 ใน 3 ของผู้ใช้ทวิตเตอร์มีอัตราการเข้าอ่านเว็บไซต์ข่าวมากกว่าคนที่ไม่ได้ใช้ทวิตเตอร์ นอกจากนั้น Singer (2004) ยังอธิบายด้วยว่า ทวิตเตอร์ทำให้การรายงานข่าวไม่ได้ขึ้นอยู่กับคนเดียวแต่มาจากกลุ่มคนที่เกี่ยวข้องและมีความเชี่ยวชาญทำงานร่วมกันและแบ่งปันข้อมูลกัน ซึ่งลักษณะแบบนี้ทำให้ Hermida (2010) เสนอว่า ทวิตเตอร์กับงานข่าวนั้นทำหน้าที่เหมือนเป็นเครื่องมือสร้างการรับรู้ที่ทำให้ผู้สื่อข่าวรับรู้ เข้าใจ และสามารถรายงานข่าวที่มีความซับซ้อนมากขึ้นได้

ทวิตเตอร์เริ่มได้รับความนิยมในฐานะเป็นเครื่องมือหนึ่งในการทำข่าวจากการรายงานข่าวมีเหตุการณ์สำคัญหลายเรื่องที่ทำให้วงการสื่อสารมวลชนต้องให้ความสำคัญกับการใช้ ทวิตเตอร์เป็นเครื่องมือในการสื่อสาร ซึ่งนักวิชาการและนักวิชาชีพศึกษาพฤติกรรมการใช้งาน ทวิตเตอร์ในกระบวนการสื่อสารและเสนอรูปแบบการนำเครื่องมือนี้ไปใช้งานไว้หลายวิธี (Farhi, 2009; Posetti, 2009; Deuze, 2005; Niles, 2007, Hermida, 2010; Gillmore, 2009; Craig Stoltz อ้างใน Farhi, 2009; Johnson อ้างใน Hermida, 2010; Briggs) ดังนี้

ทวิตเตอร์ในการรายงานข่าวด่วน (Breaking News) ให้มีความรวดเร็ว ฉับไว ทันต่อเหตุการณ์ ณ เวลาที่เกิดเหตุการณ์ อย่างสิ้นกระชับได้ใจความ ซึ่งทวิตเตอร์ใช้งานได้ดีในสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงและมีการพัฒนาของเหตุการณ์อย่างรวดเร็ว โดยที่สื่อกระแสหลักไม่สามารถที่จะรวบรวมข้อเท็จจริงเพื่อรายงานได้ในทีเดียว สามารถใช้ทวิตเตอร์ในการอัปเดตข้อมูลอย่างต่อเนื่องได้

โดยเฉพาะเหตุการณ์ที่ต้องการความเร็วในการรายงานข่าว แต่ข้อมูลยังกระจุกกระจาย เช่น อุบัติเหตุ ภัยพิบัติ สถานการณ์ทางการเมือง

ทวิตเตอร์ในการสร้างความสัมพันธ์กับเครือข่าย จากลักษณะการเชื่อมโยงเครือข่าย ทำให้ผู้สื่อข่าวสามารถใช้ทวิตเตอร์ในการเข้าถึงแหล่งข่าว ซึ่งในบางครั้งช่วยให้การเข้าถึงแหล่งข่าวที่ยากและต้องผ่านกระบวนการหลายขั้นตอนทำได้ง่ายขึ้น โดยสามารถสื่อสารโดยตรง นอกจากนั้น ผู้สื่อข่าวยังรวมกันเป็นเครือข่าย สร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้สื่อข่าวด้วยกัน และการมีผู้ติดตามและโต้ตอบกับกลุ่มผู้ติดตาม (Follower) ก็เป็นการสร้างความสัมพันธ์กับผู้รับสารและสื่อชุมชน

สร้างการมีส่วนร่วมในกระบวนการสื่อข่าว สามารถระดมข้อมูลต่างๆ ผ่านเครือข่ายได้ ใช้ทวิตเตอร์ในการทำ crowdsourcing ได้ ให้คนในเครือข่ายส่งข้อมูล แบ่งปันประเด็น และช่วยเผยแพร่ข่าวได้ รวมถึงเป็นช่องทางทำให้เกิดการสนทนาในประเด็นต่างๆ ด้วย

เครื่องมือติดตามเทรนด์ ความสนใจของสังคม ในการรับรู้ของผู้สื่อข่าวต่อทิศทางและประเด็นข่าวที่สำคัญซึ่งในวงจรข่าวที่กำลังเป็นที่สนใจหรือมีความสำคัญ ซึ่งสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อศึกษาเทรนด์ คน และข่าวได้

เครื่องมือในการรายงานข่าวจากจุดเกิดเหตุ ผู้สื่อข่าวใช้ทวิตเตอร์รายงานข่าวระหว่าง การลงพื้นที่ทำข่าว หรือ ณ เวลาที่เกิดเหตุ ซึ่งครอบคลุมได้ทั้ง คำกล่าว การประชุม การแถลงข่าว เกมกีฬา การพิจารณาคดีของศาล การเมือง เลือกตั้ง สถานการณ์ภัยพิบัติ ฯลฯ นอกจากจะเป็นการรายงานที่ฉับไวแล้ว ยังช่วยให้ผู้สื่อข่าวค่อยๆ เห็นภาพของประเด็นข่าว และรวบรวมข้อเท็จจริงที่กระจุกกระจายมาไว้รวมกันในที่เดียว นำไปสู่การพัฒนาเป็นรายงานข่าวได้ง่ายและครอบคลุมขึ้น

เป็นช่องทางในการเผยแพร่ข่าว เผยแพร่ข้อมูล ผู้สื่อข่าวสามารถทวิตข่าวหรือข้อมูลต่างๆ เพื่อให้ผู้ที่ติดตามได้รับทราบได้

ช่องทางในการโปรโมตผลงานของผู้สื่อข่าวและองค์กรข่าว ใช้เป็นช่องทางในการเชิญชวนให้ไปติดตามผลงานของผู้สื่อข่าวและองค์กรข่าว ซึ่งสามารถช่วยเพิ่มจำนวนคนติดตามผลงาน และสร้างแบรนด์ที่ชัดเจนได้

ข. แนวคิดเรื่อง Blog กับงานด้านวารสารศาสตร์ (Blog & Journalism)

Wendland (2003) อธิบายการเขียน Blog ว่าประกอบด้วย ชาวที่เกิดขึ้นในขณะนั้น และรายงานได้เกือบจะ ณ เวลาที่เกิดเหตุ ไม่มีการกรอง แก้ไข หรือมีความล่าช้าในการเผยแพร่ เหมือนกับที่สื่อดั้งเดิมเป็น การปฏิสัมพันธ์ผ่านการ comment ของ Blog ทำให้เกิดนักข่าวได้ไฉฉวยใหม่ๆ และหลายครั้งถูกนำไปพัฒนาเป็นประเด็นข่าวทำเผยแพร่ทางสื่อหลัก เช่นเดียวกับการเพิ่มความถูกต้องโปร่งใสของนักข่าวเพราะการโพสต์บล็อกสามารถถูกตรวจสอบข้อมูลได้จากผู้อ่านบนอินเทอร์เน็ต นักข่าวสามารถพัฒนาตัวเองผ่านบล็อกได้เช่นกัน

บล็อกของผู้สื่อข่าวได้รับความนิยมนี้อาจมาจากผู้อ่านสัมผัสถึงตัวตนของผู้สื่อข่าว และรู้สึกเชื่อมโยงกับผู้สื่อข่าวได้เพราะบล็อกเปิดให้มีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เขียนและผู้อ่านได้ (Pohling, 2003: 25) ซึ่งการโต้ตอบที่สามารถทำได้ผ่านบล็อกทำให้เกิดการพัฒนาวารสารศาสตร์แบบมีส่วนร่วม (Participatory Journalism) คือผู้อ่านกลายเป็นผู้สื่อข่าวและให้ข้อมูลนักข่าวด้วย การแลกเปลี่ยนการมีส่วนร่วมของงานวารสารศาสตร์แบบมีส่วนร่วมนี้ให้ประโยชน์กับผู้สื่อข่าวในการทำข่าว การหาข้อมูล การขอความช่วยเหลือจากผู้อ่าน และเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับกลุ่มผู้อ่านด้วย (Gillmor, 2003)

Lasica (2003) อธิบายข้อดีของการใช้บล็อกเป็นส่วนหนึ่งของการรายงานข่าวคือ สามารถสร้างความไว้วางใจให้กับผู้อ่านได้ โดยเพิ่มความน่าเชื่อถือในสายตาผู้อ่าน ด้วยการเชื่อมโยงการพูดคุยอย่างเปิดเผยระหว่างผู้สื่อข่าวและผู้อ่าน บล็อกเป็นการสร้างความสัมพันธ์และความเชื่อมั่นต่อสิ่งที่ผู้สื่อข่าวรายงาน นอกจากนั้นบล็อกยังทำให้ข่าวเป็นส่วนตัวมากขึ้น โดยสามารถแสดงความรู้ ความเห็น หรือแบ่งปันประสบการณ์ของนักข่าวต่อเหตุการณ์หรือประเด็นข่าวได้ รวมถึงบางเรื่องที่ไม่สามารถนำเสนอผ่านสื่อดั้งเดิมได้เนื่องจากข้อจำกัดเรื่องเวลาและพื้นที่ สามารถนำเสนอเหล่านั้นมาเล่าในบล็อกได้โดยใช้โทนการเขียนที่เป็นตัวเองและมีความเป็นส่วนตัวมากขึ้น เป็นโอกาสที่จะทำให้คนอ่านได้สัมผัสกับบุคลิกและตัวตนของผู้สื่อข่าวและได้ฟังความเห็นต่อมุมมองต่างๆ ของผู้สื่อข่าวด้วย และเมื่อผู้รับสารเปลี่ยนบทบาทเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการรายงานข่าว ผู้รับสารก็ปรับตัวจากการเป็นผู้รับอย่างเดียวกลายเป็นผู้มีส่วนร่วมมากขึ้น ซึ่งเป็นช่องทางที่ดีมากในการสร้างปฏิสัมพันธ์ (Interactivity)

บล็อกเป็นอีกรูปแบบหนึ่งของงานวารสารศาสตร์ที่จะพัฒนาขึ้นไปเรื่อยๆ ซึ่งบล็อกเป็นตัวอย่างของข่าวที่ลึกซึ้งหลากหลาย และกระตุ้นให้ผู้อ่านเกิดการแสดงความคิดเห็นตามความสนใจของผู้อ่านได้ นำไปสู่ข้อมูล ข้อเท็จจริงในมุมที่แตกต่างกันด้วย (Robinson, 2006)

บล็อกเป็นเครื่องมือที่ดีในการสร้างเนื้อหาเฉพาะสำหรับเฉพาะกลุ่ม และยังมีลักษณะสำคัญในการเปิดพื้นที่ให้มีการถกเถียงแลกเปลี่ยนความเห็นซึ่งเป็นสิ่งสำคัญต่อการสื่อสารในยุคปัจจุบัน (Miel & Faris, 2008)

Paul Bradshaw (2008) วิจัยสำรวจกลุ่มผู้สื่อข่าวที่เขียนบล็อกจำนวน 200 คนจาก 30 ประเทศครอบคลุมทั้งสื่อหนังสือพิมพ์ นิตยสาร โทรทัศน์ วิทยุ ออนไลน์ และฟรีแลนซ์ สิ่งที่น่าสนใจที่ร่วมตอบแบบสอบถามสะท้อนคือบล็อกทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในกระบวนการสื่อข่าวและความสัมพันธ์กับกลุ่มผู้อ่านอย่างมาก สรุปได้ดังนี้

1. แหล่งข่าวไม่ได้ขึ้นอยู่กับแหล่งข่าวเดิม ประชาสัมพันธ์ หรือ key person ในข่าวเท่านั้น แต่ประเด็นและมุมมองข่าวได้มาจากการแลกเปลี่ยนความคิดผ่านบล็อก นักข่าวสามารถใช้บล็อกเป็นเครื่องมือในการดึงเอาข้อมูลใหม่ๆ ข้อมูลที่สำคัญจากกลุ่มผู้อ่านที่แตกต่างหลากหลาย และใช้การตรวจสอบ การกรอกข้อมูลตามหลักวิชาชีพประกอบ นำไปสู่การประเด็นและมุมมองของข่าวที่กว้างมากขึ้นกว่าเดิม
2. ความลึก ความกว้าง และความหนักแน่นของข่าวสามารถทำได้ผ่านบล็อกโดยนักข่าวที่ใช้บล็อกมองว่าสามารถทำงานได้เร็วมากขึ้น โดยนำเสนอข่าวด่วนผ่านการเขียนบล็อก จากนั้นค่อยตามด้วยการเผยแพร่สื่อหลัก นักข่าวมองว่าช่วยพัฒนาการเขียนข่าว การจับประเด็น การสรุปความข่าวด้วย บล็อกสามารถ link ไปยังข้อมูลอื่นๆที่นักข่าวไม่สามารถรายงานได้เอง แต่ยังทำให้ผู้อ่านได้รับทราบข้อมูลที่ครอบคลุมเรื่องเหล่านั้นได้ ดังนั้น ก็จะได้เรื่องที่มีข้อมูลหลากหลาย ครอบคลุม และสามารถเชื่อมโยงข้อมูลไปต่อได้ไม่รู้จบ นั่นคือมิติหนึ่งของความลึกและความหนักแน่นของข้อมูลข่าวสาร
3. นักข่าวบางคนมองว่า การเขียนลงบล็อกเหมือนกับการรายงานสดตลอดเวลา ผู้อ่านเข้ามาอ่าน สามารถแสดงความเห็น แก้ข้อผิดพลาด ตรวจสอบข้อเท็จจริงที่นักข่าวเขียนได้ตลอดเวลาและได้ตอบแบบทันทีทันใด และการเข้ามาแสดงความเห็นอย่างต่อเนื่องในบล็อกเท่ากับเป็นการช่วยกันอัปเดตข้อมูลนั้นให้ทันสมัยอยู่ตลอดเวลา